

ФІЛОСОФІЯ

Розробник програми:

Галіченко Максим Володимирович – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів усіх напрямів підготовки та спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є історія філософії, основні проблеми та розділи сучасної філософії, а також логіка, етика, естетика і релігієзнавство.

Міжпредметні зв'язки. Навчальна дисципліна «Філософія» сприяє загальнонауковій та соціально-гуманітарній підготовці студентів закладів вищої освіти. У процесі вивчення цієї дисципліни залучаються знання з історії України та української культури, шкільного курсу природничих і гуманітарних дисциплін. Цей курс пов'язаний з соціологією та політологією, які вивчаються на старших курсах. Він є базовим для методологічної підготовки студентів до написання курсових та випускних робіт. Також навчальна дисципліна «Філософія» пов'язана з курсом «Філософія та методологія науки», який опановують магістранти, а також з курсом «Історія та філософія науки», що забезпечує світоглядну підготовку здобувачів ступеня доктора філософії PhD. Таким чином курс «Філософія» виконує інтегративну роль для всіх трьох рівнів здобуття вищої освіти в Україні.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є ґрунтовна світоглядна та методологічна підготовка студентів, які отримують знання про історико-філософський процес, основні проблеми сучасної філософії та шляхи їх осягнення, знайомляться з базовими законами і формами мислення, категоріями етики, естетики і релігієзнавства. Це сприятиме формуванню у студентів критичного мислення, відповідальності, толерантності, поваги до культурних здобутків людства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Філософія»:

Теоретичні:

Виклад курсу «Філософія» спрямований на вивчення здобутків світової та вітчизняної філософської думки від її витоків до сьогодення, що дозволяє зрозуміти ті проблеми в осягненні світу, людини та суспільства, які існують наразі. Формування філософського світогляду дозволить у майбутньому студентам комплексно вирішувати свої фахові проблеми. Знання методології дозволить успішно вирішувати наукові завдання. Вивчення етики, естетики і релігієзнавства дозволить осягнути духовну культури світу та України, постійно розвиватися і вдосконалюватися.

Практичні:

Специфічною особливістю курсу «Філософія» є формування критичного мислення, яке визнається однією з найголовніших компетентностей ХХІ століття. Формування критичного мислення тісно пов'язано з необхідністю активної громадської діяльності з метою реалізації ідей сталого розвитку світу, утвердження прав і свобод громадянина, збереження навколишнього середовища, утвердження демократії. Студенти мають усвідомити власну відповідальність світ у якому ми всі живемо.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми бакалаври повинні знати:

- об'єкт, предмет, методи та функції філософії;
- основні філософські категорії;
- основні світові та українські філософські школи і концепції;
- зміст сучасних онтологічних, феноменологічних, гносеологічних, філософсько-антропологічних, соціально-філософських, аксіологічних вчень;
- основні закони і форми правильного мислення;
- основні категорії етики та естетики;
- основні релігійні системи сучасного світу.

Вміти:

- критично аналізувати існуючі філософські, наукові та релігійні теорії, концепції і доктрини;
- формувати власну світоглядну та громадську позицію;
- застосувати набути філософські знання в подальшій практичній, зокрема професійній, діяльності;
- логічно мислити та висловлюватись;
- формулювати соціально відповідальні цілі та прийнятні способи їх досягнення.

Зміст дисципліни «Філософія» спрямований на формування компетентностей, які узгоджуються із загальною та професійною підготовкою бакалаврів:

1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
2. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
4. Здатність генерувати нові ідеї;
5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання:

Сформованість наукового світогляду, високого рівня культури.

На вивчення навчальної дисципліни «Філософія» відводяться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Філософія»

Предмет філософії

Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія). Філософія як світогляд. Філософія і наука. Основні теми філософствування. Основні розділи і напрями філософії. Функції філософії.

Філософія Стародавнього Сходу

Особливості давньоіндійської філософії. Упанішади. Ортодоксальні школи: веданта, міманса, санкх'я, вайшешика, йога, ньая. Неортодоксальні школи: джайнізм, буддизм, чарвака. Давньокитайська філософія: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм, інь-ян, школа імен.

Філософія Стародавньої Греції

Передумови становлення та особливості давньогрецької філософії. Рання давньогрецька філософія: «Сім мудреців», Гесіод, Мілетська школа, Геракліт Ефеський, Піфагор та піфагорійці, Елейська школа, Емпедокл, Анаксагор, давньогрецькі атомісти (Левкіпп, Демокріт). Давньогрецька філософія класичного періоду: софісти, Сократ, сократичні школи, Платон, Аристотель. Філософія елліністичного періоду: епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм, неопіфагореїзм. Значення античної філософії для становлення європейської філософської традиції.

Філософія доби Середньовіччя та Відродження

Західна і східна апологетика. Патристика. Августин Блаженний. Схоластика. Номіналізм та реалізм. Фома Аквінський. Значення номіналізму для розвитку європейської науки. Арабська середньовічна філософія.

Філософська думка доби Відродження. Європейський гуманізм. Натурфілософія (Леонардо да Вінчі, М. Кузанський, Дж. Бруно). Соціально-філософські погляди (Н. Макіавеллі, Томас Мор, Томмазо Кампанелла).

Філософія Нового часу та Просвітництва

Передумови формування філософії Нового часу. Проблема методу. Емпіризм та раціоналізм. Ф. Бекон, Р. Декарт, Б. Спіноза, Дж. Локк, Г. Лейбніц, Д. Юм, Дж. Берклі, Б. Паскаль. Механістичний характер філософії Нового часу.

Філософська думка доби Просвітництва. Французьке Просвітництво (Ж. Ж. Руссо, Д. Дідро, Вольтер, Ш. Л. Монтеск'є, Ж. Ламетрі, П. Гольбах, К.

Гельвецій, Е. Кондільяк). Німецьке Просвітництво. Американське Просвітництво.

Класична німецька філософія

Кантівський переворот у філософії. Філософія І. Г.Фіхте. Філософія Г. В. Ф. Гегеля (діалектика, абсолютний ідеалізм). Філософія Ф. В. Й. Шеллінга (філософія природи, філософія мистецтва, філософія релігії). Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Марксизм. Значення класичної німецької філософії для розвитку європейської філософської свідомості.

Некласична філософія ХІХ століття

Розвиток ірраціоналізму. А. Шопенгауер. Ф. Ніцше. А. Бергсон. Зародження філософії екзистенціалізму (С. К'єркегор).

Сучасна світова філософська думка

Позитивізм та його історичні форми: емпіріокритицизм, неопозитивізм, постпозитивізм. Екзистенціалізм (німецький, французький, російський, італійський, іспанський). Релігійна філософія: неотомізм, християнський еволюціонізм (Тейяр де Шарден), персоналізм, протестантська філософія. Прагматизм (Ч. С. Пірс, У. Джеймс, Дж. Дьюї). Психологія. Психоаналіз. Неофрейдизм (К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм). Філософська антропологія (М. Шелер). Феноменологія (Е. Гуссерль). Герменевтика (П. Рікер). Структуралізм та постструктуралізм. Неокантіанство (Марбурзька та Баденська школа). Філософія постмодерну (Ж. Дерріда, М. Фуко, Ж. Делез, Ж. Бодрійяр, Ф. Гваттарі), Франкфуртська школа.

Українська філософія

Особливості української філософської традиції. Філософська думка Київської Русі. Український ренесансний гуманізм. Острозький культурно-освітній центр. Українські полемісти. Філософія Києво-Могилянської академії (Ф. Прокопович). Г. Сковорода. Академічна філософія ХІХ ст. Київська релігійно-філософська школа (П. Юркевич). Філософія української діаспори (Д. Чижевський, В. Липинський, Д. Донцов, В. Петров). Українська філософія ХХ ст. (В. Вернадський, І. Франко, В. Юринець). Відродження 60-х років. Київська школа філософів (П. Копнін, В. Шинкарук, М. Попович, С. Кримський, І. Бичко, В. Табачквський).

Філософська онтологія

Основні онтологічні категорії: існування, буття, світ, субстанція. Основні форми буття. Людське буття. Світ «повсякденності» як світ людського існування. Матерія як філософська категорія. Сучасні філософські та наукові підходи до матерії. Матерія і рух. Рух і спокій. Рух і розвиток. Форми руху матерії. Принципи класифікації форм руху матерії. Простір і час як форми буття. Поняття соціального простору і часу.

Феноменологія

Природничі засади свідомості. Соціальні аспекти свідомості. Функції свідомості. Структура свідомості. Самосвідомість та її функції. Проблема ідеального. Мислення і мова. Суспільна свідомість та її форми.

Гносеологія

Проблема пізнання в історії філософії. Пізнання і практика. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Чуттєвий і раціональний рівні пізнання. Емпіричний і раціональний рівні наукового пізнання. Логіка наукового пізнання. Етапи наукового пізнання (факт, проблема, наукова ідея, гіпотеза, теорія). Методи наукового пізнання. Теорія істини. Критерії істини. Істина абсолютна та відносна. Конкретність істини. Істина об'єктивна та суб'єктивна.

Філософська антропологія

Проблема людини в історії філософії. Філософські аспекти антропосоціогенезу. Людина як космічна істота. Біологічне та соціальне в людині. Критика біологізаторських та соціологізаторських підходів до людини. Сенс життя. Проблема життя, смерті та безсмертя. Філософія особистості. Свобода особистості.

Соціальна філософія.

Основні підходи до розуміння суспільства в історії філософії. Сучасні філософські концепції суспільства. Основні сфери життєдіяльності суспільства. Суспільство як система соціальних відносин. Історичні типи спільності людей. Глобальні проблеми людства. Стратегія майбутнього.

Філософія історії

Філософія історії як розділ філософії. Об'єкт та предмет філософії історії. Історіософія. Теорія історичного пізнання. Методологія історії. Формаційний підхід до розуміння історичного процесу. Цивілізаційний підхід (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Дж. Тойнбі, С. Гантінгтон, М. Михальченко, Ю. Павленко). Закономірності та рушійні сили історичного процесу. Роль особистості в історії. Сенс історії.

Філософія науки та техніки

Основні етапи розвитку філософії науки. Наука як соціальний інститут. Етика науки. Філософія техніки. Значення розвитку техніки для сучасної цивілізації. Науково-технічний прогрес: здобутки та загрози. Вплив комп'ютеризації та роботизації на політичний, економічний та соціальний устрій світу.

Аксіологія

Цінності як визначальні характеристики людського буття. Основні сучасні аксіологічні теорії. Структура цінностей. Базові цінності. Ціннісні орієнтації. Проблема ідеалу.

Логіка

Історія логіки. Закони логіки. Поняття. Судження. Умовивід.

Етика

Предмет етики. Сутність, структура і функції моралі. Основні етапи розвитку етичної думки. Основні категорії етики: добро, зло, сенс життя, щастя, совість, сором. Шлюб і сім'я.

Естетика

Предмет естетики. Основні етапи розвитку естетичної думки. Естетична свідомість та естетична діяльність. Категорії естетики. Мистецтво як специфічна форма відображення світу.

Релігієзнавство

Релігієзнавство як сфера гуманітарного знання. Основні розділи сучасного релігієзнавства. Методологічні принципи академічного релігієзнавства. Сутність релігії. Філософські концепції природи релігії. Структура релігії. Суспільні функції релігії. Класифікація релігій. Історична генеза релігії (первісні вірування, ранні та пізньонаціональні релігії). Світові релігії. Новітні релігійні течії і рухи. Екуменізм. Релігії в Україні.

3. Основна література

1. Академічне релігієзнавство / За заг. наук. ред. А. М. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
2. Александрова О. Філософія Середніх віків та доби Відродження : підручник для ВНЗ / О. Александрова. – К. : Парапан, 2002. – 172 с.
3. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій / В. Андрущенко, М. Михальченко. – К. : Генеза, 1996. – 368 с.

4. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій : у 2-х т. – Т. 2. / В. Андрущенко, М. Михальченко. – К. : Генеза, 2003. – 317 с.
5. Асмус В. Ф. Античная философия / В. Ф. Асмус. – М. : Высш. шк., 2005. – 408 с.
6. Бандурка О. М. Курс логіки. Підручник / О. М. Бандурка, О. В. Тягло. – К. : Літера ЛТД, 2002. – 160 с.
7. Блощинська В. А. Етика. Практикум : Навч. посіб. / В. А. Блощинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
8. Бойченко І. В. Філософія історії / І. В. Бойченко. – К. : Знання, 2010. – 724 с.
9. Борев Ю. Б. Эстетика : Учебник / Ю. Б. Борев. – М. : Высш. шк., 2002. – 511 с.
10. Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие / В. В. Будко. – Харьков : Консум, 2005. – 268 с.
11. Бушман І. О. Естетика : навч. посіб. / І. О. Бушман. – Суми : Вид-во СУМДУ, 2005. – 141 с.
12. Габрієлян О. А. Філософія історії : підручник / О. А. Габрієлян, І. І. Кальной, О. П. Цветков. – К. : Академвидав, 2010. – 216 с.
13. Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К. : Наук. думка, 1993. – 164 с.
14. Горський В. С. Історія української філософії / В. С. Горський, К. В. Кислюк. – К. : Либідь, 2004. – 488 с.
15. Гришанов І. В. Философия : Учеб. пособие / И. В. Гришанов. – Херсон : Айлант, 2008. – 264 с.
16. Губар О. М. Філософія : інтерактивний курс лекцій : Навч. посіб. / О. М. Губар. – К. : Центр навч. літератури, 2007. – 416 с.
17. Губерський Л. Філософія / Л. Губерський. – Харків : Фолю, 2017. – 624 с.
18. Жеребкін В. Є. Логіка : Підручник / В. Є, Жеребкін. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 255 с.
19. Зотов А. Ф. Современная западная философия : Учебник / А. Ф. Зотов. – М. : Высш. шк., 2005. – 781 с.
20. Ильин В. В. Аксиология / В. В. Ильин. – М. : Изд-во МГУ, 2005. – 216 с.
21. История восточной философии : Учеб. пособие / отв. ред. М. Т. Степанянц. – М. : РАН ИФ, 1998. – 122 с.
22. История философии : Учебник для вузов / под ред. В. В. Васильева, А. А. Кротова, Д. В. Бугая. – М. : Академический проект, 2005. – 680 с.
23. История философии : Учебник для вузов / под ред. В. П. Кохановского, В. П. Яковлева. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 576 с.
24. История этических учений : Учебник. / Под ред. А. А. Гусейнова. – М. : Гардарики, 2003. – 911 с.
25. Історія філософії : Підручник / за ред. В. І. Ярошовця. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2002. – 774 с.
26. Калінін Ю. А. Релігієзнавство : Підручник / Ю. А. Калінін, Є. А. Харьковщенко. – К. : Наукова думка, 2000. – 352 с.

27. Карпенко І. В. Основи філософських знань / І. В. Карпенко. – Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Каразіна, 2013. -
28. Киричок О. Б. Філософія : Підручник / О. Б. Киричок. – Полтава : ПДАА, 2010. – 381 с.
29. Кислюк К. В. Релігієзнавство : Підручник / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. – К. : Кондор, 2004. – 646 с.
30. Колодний А. М. Основи релігієзнавства. Курс лекцій / А. М. Колодний. – Дрогобич : Коло, 2006. – 168 с.
31. Кремень В. Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
32. Кривуля О. М. Філософія : Навч. посіб. / О. М. Кривуля. – Харків : ХНУ ім. В. М. Каразіна, 2010. – 592 с.
33. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства : Підручник / В. Ю. Лешан. – Чернівці. : Рута, 2005. – 304 с.
34. Лубський В. І. Релігієзнавство : підручник / В. І. Лубський, В. І. Теремко, М. В. Лубська. – К. : Академвидав, 2008. – 464 с.
35. Лузан А. О. Вступ до філософії / А. О. Лузан. – К. : ЦУЛ, 2013. – 136 с.
36. Малахов В. А. Етика. Курс лекцій : Навч. посібник / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 2006. – 384 с.
37. Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні : Навч. посіб. / І. В. Огородник, В. В. Огородник. – К. : КНЕУ, 1999. – 316 с.
38. Пазенок В. С. Філософія : Підручник / В. С. Пазенок. – К. : Академія, 2007. – 280 с.
39. Пашук А. І Нариси з історії філософії середніх віків : Підручник / А. І. Пашук. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 712 с.
40. Петрушенко В. Л. Філософія : Курс лекцій : Навч. посіб. / В. Л. Петрушенко. – Львів, 2005. – 506 с.
41. Подольська Є. А. Філософія. Підручник / Є. А. Подольська. – К. : Фірма «Інкос», Центр навч. літератури, 2006. – 704 с.
42. Політична філософія / за ред. Є. М. Суліми. – К. : Знання, 2006. – 799 с.
43. Рижак Л. Філософія / Л. Рижак. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту ім. Івана Франка, 2013. – 650 с.
44. Саух П. Ю. Філософія : підручник для ВНЗ / П. Ю. Саух. – К. : ЦНЛ, 2003. – 256 с.
45. Семенюк Е. Філософія сучасної науки та техніки / Е. Семенюк, В. Мельник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 306 с.
46. Сидоренко О. П. Релігієзнавство : Підручник / О. П. Сидоренко. – К. : Знання, 2008. – 470 с.
47. Скирбекк Г. История философии : Учеб. пособие / Г. Скирбекк, Н. Гилье. – М. : Гуман. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. – 800 с.
48. Спиркин А. Г. Философия : Учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2002. – 736 с.
49. Степанянц М. Т. Восточные философии : Учебник для вузов / М. Т. Степанянц. – М. : Академпроект, 2011. – 549 с.

50. Тофтул М. Г. Етика : Підручник / М. Г. Тофтул. – К. : Академія, 2005. – 416 с.
51. Тофтул М. Г. Логіка : Підручник / М. Г. Тофтул. – К. : Академія, 2008. – 400 с.
52. Українська філософія в іменах : Навч. посіб. / І. Огороднік, М. Русин. – К. : Либідь, 1997. – 328 с.
53. Философия : Учебник / под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект; Трикста, 2004. – 688 с.
54. Філософія : Навч. посіб. / за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2006. – 455 с.
55. Філософія : підручник / ред. : М. І. Горлач, В. Г. Кремень, В. К. Рибалка. – Харків : Консум, 2000. – 672 с.
56. Філософія : Підручник / О. П. Сидоренко, С. С. Королюк, М. С. Філяпін та ін. ; за ред. О. П. Сидоренко. – К. : Знання, 2010. – 414 с.
57. Філософія. Світ людини. Курс лекцій / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
58. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж / Н. В. Хамітов, Л. Н. Гармаш, С. А. Крилова. – К. : Наукова думка, 2000. – 272 с.
59. Хоменко І. В. Логіка : Підручник / І. В. Хоменко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 335 с.
60. Чанышев А. Н. Философия Древнего мира (история философии) / А. Н. Чанышев. – М. : Высш. шк., 1999. – 703 с.
61. Черній А. М. Релігієзнавство : Підручник / А. М. Черній. – К. : Академвидав, 2008. – 400 с.
62. Щерба С. П. Філософія : Підручник / С. П. Щерба. – К. : Кондор, 2007. – 452 с.
63. Яроцький П. Л. Релігієзнавство : Навч. посіб. / П. Л. Яроцький. – К. : Кондор, 2004. – 308 с.
64. Ящук Т. І. Філософія історії / Т. І. Ящук. – К. : Либідь, 2004. – 536 с.

Додаткова література:

1. Адо Пьер. Духовные упражнения и античная философия / Пьер Адо. – М. ; СПб. : Изд-во «Степной ветер» ; ИД «Коло», 2005. – 448 с.
2. Адо Пьер. Философия как способ жить : Беседы с Жанни Карлие и Арнольдом И. Дэвидсоном / Пьер Адо. – М. ; СПб. : Изд-во «Степной Ветер»; ИД «Коло», 2005. – 288 с.
3. Американская философия искусства. Основные концепции второй половины XX века – антиэссенциализм, перцептуализм, институционализм. Антология / [Под ред. Б. Дземидока, Б. Орлова]. – Екатеринбург : «Деловая книга», Бишкек : «Одиссей». – 1997. – 320 с.
4. Аналитическая философия : становление и развитие (Антология). – М. : «Дом интеллектуальной книги»; «Прогресс-Традиция», 1998. – 528 с.
5. Аналитическая философия : учеб. пособие / под. ред. М. В. Лебедева, А. З. Черняка – М. : РУДН, 2004. – 740 с.

6. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. 1. Античность / Антисери Д., Реале Дж. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1994. – 880 с.
7. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. 3. От Возрождения до Канта / Антисери Д., Реале Дж. – СПб. : «Пневма», 2002. – 880 с.
8. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. 4. От романтизма до наших дней / Антисери Д., Реале Дж. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 880 с.
9. Античная философия : Энциклопедический словарь. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – 896 с.
10. Блауберг И. И. Анри Бергсон / И. И. Блауберг. – М. : Прогресс-Традиция, 2003. – 672 с.
11. Вдовіна О. Давньоруські любомудри / Вдовіна О., Горський В., Завгородній Ю., Киричок О. – К. : ВД «КМ Академія», 2004. – 304 с.
12. Гайденко П. П. Прорыв к трансцендентному: Новая онтология XX века / П. П. Гайденко. – М. : Республика, 1997. – 495 с.
13. Галіченко М. В. Проблема застосування синергетичної методології в соціально-гуманітарних науках / М. В. Галіченко, І. Є. Поліщук. // Південний архів. Сер. : Істор. науки. – Херсон, 2010.– Вип. 31-32. – С. 26-34.
14. Галіченко М. В. Розвиток міжцерковних відносин на Херсонщині (1991-2006 рр.) / М. В. Галіченко. // Південний архів. Сер. : Істор. науки. – Херсон, 2007.– Вип. 26. – С. 258-262.
15. Гатальська С. М. Філософія культури / С. М. Гатальська. – К. : Либідь, 2005. – 328 с.
16. Горський В. С. Київ в історії філософії України / Горський В. С., Стратій Я. М., Тихолаз А. Г., Ткачук М. Л. – К. : ВД «КМ Academia»; «Пульсари», 2000. – 264 с.
17. Гончарова Т. В. Эпикур / Т. В. Гончарова. – М. : КомКнига, 2010. – 336 с.
18. Гришанов І. В. Навчально-методичні рекомендації з дисципліни «Філософія та методологія науки» для магістрантів усіх спеціальностей. – Ч. 1. / І. В. Гришанов, І. Є. Поліщук. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2004. – 120 с.
19. Гришанов І. В. Навчально-методичні рекомендації з дисципліни «Філософія та методологія науки» для магістрантів усіх спеціальностей. – Ч. 2. / І. В. Гришанов, І. Є. Поліщук. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2004. – 120 с.
20. Гусев В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – 488 с.
21. Гусев В. І. Історія західноєвропейської філософії XV – XVII ст. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2000. – 368 с.
22. Данилевский Н. Я. Россия и Европа / Н. Я. Данилевский. – М. : Ин-т русской цивилизации, 2008. – 816 с.

23. Деррида Ж. Голос и феномен и другие работы по теории знака Гуссерля. – СПб. : Алетейя, 1999. – 208 с.
24. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский. – М. : Мысль, 1979. – 620 с.
25. Дьяков А. В. Философия пост-структурализма во Франции / А. В. Дьяков. – Нью-Йорк : Северный крест, 2008. – 364 с.
26. Иванов В. Г. История этики средних веков / В. Г. Иванов. – СПб. : Изд-во «Лань», 2002. – 464 с.
27. Индийская философия : Энциклопедия / [Отв. ред. М. Т. Степанянц, Ин-т философии РАН]. – М. : Вост. лит.; Академический проект; Гаудеамус, 2009. – 950 с.
28. История философии : Энциклопедия / [Составит. и гл. научн. ред. А. А. Грицанов]. – Мн. : Интерпрессервис; Книжный Дом, 2002. – 1376 с.
29. Історія філософії : Словник / Заг. ред. В. Ярошовця. – К. : Знання України, 2005. – 1200 с.
30. Історія філософії в термінах : навч. посіб. / А. І. Абдула, Н. П. Козаченко, О. П. Панафідіна. – Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2013. – 175 с.
31. Классики мирового религиоведения. Антология. Т. 1. / [Пер. с англ., нем., фр. Сост и общ. ред. А. Н. Красикова]. – М. : Канон+, 1996. – 496 с.
32. Колінгвуд Робін Дж. Ідея історії / Робін Дж. Колінгвуд ; Пер. з англ. О. Мокровольський. – К. : Основи, 1996. – 615 с.
33. Контексты современности: актуальные проблемы общества и культуры в западной социальной теории : Хрестоматия / [Сост. и общ. ред. С. А. Ерофеев]. – Казань : Изд-во Казан, ун-та, 2000. – 176 с.
34. Концепции современного естествознания / Под ред. Л. А. Михайлова. – СПб. : Питер, 2008. – 336 с.
35. Коплстон Ф. История философии. XX век / Ф. Коплстон. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2002. – 269 с.
36. Коплстон Ф. История философии. Древняя Греция и Древний Рим. – Т. 1. / Ф. Коплстон. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2003. – 335 с.
37. Коплстон Ф. История философии. Древняя Греция и Древний Рим. – Т. 2. / Ф. Коплстон. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2003. – 319 с.
38. Космос и душа. Учения о Вселенной и человеке в античности и средние века / Общ. ред. П. П. Гайденко, В. В. Петров. – М. : Прогресс-Традиция, 2005. – 880 с.
39. Космос и душа. Учения о Вселенной и человеке в античности и средние века. – Вып. 2. / [Ред. А. В. Серёгин]. – М. : Прогресс-Традиция, 2010. – 512 с.
40. Кусаинов А. А. Французская «новая философия» и культура постмодерна / А. А. Кусаинов. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2003. – 164 с.
41. Лавджой А. Великая цепь бытия / А. Лавджой. – М. : Дом интеллектуальной книги, 2001. – 376 с.

42. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні / В. Литвинов. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 472 с.
43. Лошаков Р. А. Различие и тождество в греческой и средневековой онтологии / Р. А. Лошаков. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, Изд-во Русской христианской гуманитарной академии, 2007. – 233 с.
44. Лукьянов А. Е. Лао-цзы и Конфуций : Философия Дао / А. Е. Лукьянов. – М. : Восточная литература, 2001. – 384 с.
45. Майнцер К. Сложносистемное мышление. Материя, разум, человечество. Новый синтез. / К. Майнцер. – М. : Книжный дом Либроком, 2009. – 464 с.
46. Маньковская Н. Б. Эстетика постмодернизма / Н. Б. Маньковская. – СПб. : Алатейя, 2000. – 347 с.
47. Мир философии : Книга для чтения. В 2-х ч. – Ч. 1. Исходные философ. проблемы, понятия и принципы. – М. : Политиздат, 1991. – 672 с.
48. Мир философии : Книга для чтения. В 2-х ч. – Ч. 2. Человек. Общество. Культура. – М. : Политиздат, 1991. – 624 с.
49. Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология. Т. 2. / [Пер. с англ., нем., фр. Сост и общ. ред. А. Н. Красикова]. – М. : Канон+, 1998. – 432 с.
50. Михальченко Н. Украинская региональная цивилизация : прошлое, настоящее, будущее / Н. Михальченко. – К. : ИПиЭНИ им. И. Ф. Кураса НАН Украины, 2013. – 340 с.
51. Мотрошилова Н. В. Идеи Эдмунда Гуссерля как введение в феноменологию / Н. В. Мотрошилова. – М. : Феноменология-Герменевтика, 2003. – 720 с.
52. Орлова Э. А. История антропологических учений / Э. А. Орлова. – М. : Академпроект ; Альма-матер, 2010. – 621 с.
53. Основы антропологии: Хрестоматия. Часть I / [Сост. и вст. ст. Н. Г. Григорьевой]. – Хабаровск : Изд-во ДВГУПС, 2001. – 142 с.
54. Пассмор Джон Современные философы / под ред. Л. Б. Макеева. – М. : Идея-Пресс, 2002. – 192 с.
55. Патнэм Х. Философия сознания / Х. Патнэм. – М. : Дом интеллектуальной книги, 1999. – 240 с.
56. Переломов Л. С. Конфуций. Лунь юй / Л. С. Переломов. – М. : Наука, 1998. – 590 с.
57. Поліщук І. Є. Навчально-методичні рекомендації з дисципліни «Філософія та методологія науки» для магістрантів усіх спеціальностей / І. Є. Поліщук, М. В. Галіченко. – Херсон : Айлант, 2009. – 76 с.
58. Поліщук І. Є. Проблема української автокефалії : сучасний стан та шляхи вирішення / І. Є. Поліщук, М. В. Галіченко // Південний архів. Сер. : Істор. науки. – Херсон, 2009. – Вип. 30. – С. 108-114.
59. Попович М. В. Теорія смислу в гуманітарних дослідженнях та інтенціональні моделі в точних науках / М. В. Попович, С. Б. Кримський, П. Ф. Йолон та ін. – К. : Наукова думка, 2012. – 456 с.

60. Постмодернизм. Энциклопедия. – Мн. : Интерпрессервис ; Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
61. Рассел Б. История западной философии / Р. Бертран. – К. : Основы, 1995. – 759 с.
62. Рафальський О. О. Україна як цивілізаційний феномен / О. О. Рафальський. – К. : Бланк-Прес, 2010. – 253 с.
63. Рист Дж. М. Плотин : путь к реальности / М. Дж. Рист. – СПб. : «Издательство Олега Абышко», 2005. – 320 с.
64. Русская философия : Энциклопедия / под общ. ред. М. А. Маслина. – М. : Алгоритм, 2007. – 736 с.
65. Семёнов В. С. Уроки XX века и путь в XXI (Социально-философский анализ и прогноз) / В. С. Семёнов. – М. : ИФ РАН, 2000. – 411 с.
66. Сковорода Григорій : образ мислителя / Упоряд. : В. М. Нічик, В. Є. Бишовець, Я. М. Стратій. – К. : [б. и.], 1997. – 453 с.
67. Современная западная философия. Энциклопедический словарь / под ред. О. Хеффе, В. С. Малахова, В. П. Филатова при участии Т. А. Дмитриева. Ин-т философии. – М. : Культурная революция, 2009. – 392 с.
68. Стевенсон Л. Десять теорий о природе человека / Л. Стевенсон ; Пер. с англ. В. В. Васильева. – М. : СЛОВО/SLOVO, 2004. – 240 с.
69. Степанова А. С. Философия Древней Стои / А. С. Степанова. – СПб. : Алатая; KN, 1995. – 270 с.
70. Столович Л. Н. Красота. Добро. Истина: Очерк истории эстетической аксиологии / Л. Н. Столович. – М. : Республика, 1994. – 464 с.
71. Столяров А. А. Стоя и стоицизм / А. А. Столяров. – М. : Ками груп, 1995. – 445 с.
72. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія : Навч. посіб. / [Упоряд. В. Лях]. – К. : Либідь, 1996. – 384 с.
73. Тажуризина З. А. Философия Николая Кузанского / Под ред. В. В. Соколова. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 152 с.
74. Тойнби А. Дж. Постижение истории / А. Дж. Тойнби. – М. : Айрис-пресс, 2006. – 640 с.
75. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории : Сб. / А. Дж. Тойнби. – М. : Айрис-пресс, 2003. – 592 с.
76. Українські гуманісти епохи Відродження (Антологія) : У 2 т. / Упоряд. В. Литвинов. – К. : Наук. думка, 1995. – 594 с.
77. Ушкалов Л. Сковорода та інші : Причинки до історії української літератури / Л. Ушкалов. – К. : Факт, 2007. – 552 с.
78. Философия природы в античности и средние века. / Общ. ред. П. П. Гайденок, В. В. Петров. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 608 с.
79. Философы двадцатого века. Книга 1. / под ред. А. М. Руткевича, И. С. Вдовина. – М. : Искусство XXI век, 2004. – 367 с.
80. Философы двадцатого века. Книга 2. / под ред. И. С. Вдовина, Л. Б. Макеева, Г. М. Тавризян. – М. : Искусство XXI век, 2004. – 367 с.

81. Философы Франции : словарь / под общ. ред. И. И. Блауберг. – М. : Гардарики, 2008. – 320 с.
82. Філософія ХХ – ХХІ століть : Імена : Біографічний словник. / Укладач Ю. В. Омельченко. – К. : Фенікс, 2011. – 212 с.
83. Філософський енциклопедичний словник / В. Шинкарук та ін.; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
84. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Фрэнсис Фукуяма. [пер с англ. М. Б. Левина]. – М. : АСТ, 2007. – 588 с.
85. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ, 2006. – 261 с.
86. Хрестоматия по философии : Учебное пособие / сост. А. Р. Абдулин. – Уфа, 2003. – 439 с.
87. Хрестоматия по философии : Учебное пособие / сост. А. А. Радугин. – М.: Центр, 2001. – 416 с.
88. Человек : Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. Древний мир – эпоха Просвещения / Редкол.: И. Т. Фролов и др.; Сост. П. С. Гуревич. – М. : Политиздат, 1991. – 422 с.
89. Черняков А. Г. Онтология времени. Бытие и время в философии Аристотеля, Гуссерля и Хайдеггера / А. Г. Черняков. – СПб. : Высшая религиозно-философская школа, 2001. – 460 с.
90. Читанка з філософії : У 6-ти кн. – Кн. 1 : Філософія Стародавнього світу. / за ред. Г. І. Волинки. – К. : Довіра, 1992. – 203 с.
91. Шишков И. З. История философии. Реконструкция истории европейской философии через призму теории познания. Учеб. пособие. – М. : Книжный дом «ЛИБРИКОМ». 2013. – 848 с.
92. Шерток Л., Р. де Соссюр. Рождение психоаналитика. От Месмера до Фрейда. – М.: Прогресс, 1991. – 288 с.
93. Шугаєва Л. М. Релігії світу / Л. М. Шугаєва. – К. : Академвидав, 2011. – 256 с.
94. Эстетика и теория искусства XX века : Хрестоматия. / [Сост. С. А. Мигунов и Н. А. Хренов]. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – 689 с.
95. Этика : Энциклопедический словарь. / Под ред. Р. Г. Апресяна и А. А. Гусейнова. – М. : Гардарики, 2001. – 671 с.

INTERNET – ресурси

Галіченко М. В. Завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни «Філософія» : Метод. рекомендації [Електронний ресурс] / М. В. Галіченко, І. Є. Поліщук. – Херсон, 2016. – 163 с. – Режим доступу : <http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/123456789/2042>

Галіченко М. В. Методичні вказівки і рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Філософія та методологія науки» : Метод. рекомендації [Електронний ресурс] / М. В. Галіченко, І. Є. Поліщук. – Херсон, 2015. – 87 с. – Режим доступу : <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/1573>

Поліщук І. Є. Відкрите суспільство та його «вороги» К. Поппера : теоретичні здобутки та виховний потенціал [Електронний ресурс] / І. Є. Поліщук. // Духовна культура української молоді : реальний стан та перспективи розвитку. Зб. наук. статей. – Херсон, 2015. – С. 50-55. – Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/1578>

<http://www.gumer.info/> – електронна бібліотека філософських текстів.

<http://krotov.info> – бібліотека філософських та релігійних текстів.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html> – електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка.

<http://platonanet.org.ua/> – електронна бібліотека праць філософів та підручників з філософії.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен у 1 та 2 семестрах

5. Засоби діагностики успішного навчання

1. Поточний контроль

Проводиться на кожному семінарському занятті. Оцінюється рівень розуміння студентом теоретичного матеріалу, вміння формулювати основні положення з теми.

2. Поетапний контроль

Проводиться по закінченню вивчення розділів програми. Проходить у формі контрольної роботи або тестових завдань.

3. Підсумковий контроль

Екзамен – усно або письмово.